

Handläggare
Linnéa Lundbäck
Telefon: 08-50810063

Till
Norra innerstadens
stadsdelsnämnd
2025-02-20

Remiss av Handlingsplan för arbete mot rasism, KS 2024/1035

Yttrande till kommunstyrelsen angående remiss KS
2024/1035

Förvaltningens förslag till beslut

Norra innerstadens stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Sammanfattning

Norra innerstadens stadsdelsnämnd har mottagit en remiss av Handlingsplan för arbete mot rasism, för yttrande till kommunstyrelsen. Handlingsplanen är kopplad till Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna och syftar till att stärka och utveckla stadens arbete mot rasism. Handlingsplanen tar upp alla former av rasism men med särskilt fokus på afrofobi, antisemitism, antiziganism, islamofobi och rasism mot samer. I handlingsplanen presenteras tre utvecklingsområden för staden att fokusera särskilt på: Öka kunskapen om rasism och diskriminering, Motverka att barn och unga utsätts för rasism samt stärka samverkan med civilsamhället i arbetet mot rasism.

Förvaltningen ser positivt på att staden nu tar ett samlat grepp om arbetet mot rasism och särskilt positivt på att barnperspektivet lyfts fram tydligt. Förvaltningen har ett antal synpunkter. Till exempel anser förvaltningen att det saknas motivering till varför vissa former av rasism får särskilt fokus till förmån för andra, samt att handlingsplanen hade kunnat ha en tydligare struktur och beskrivning av ansvarsfördelning. Förvaltningen ställer sig även frågande till varför vissa åtgärder som berör barn och unga endast riktas till utbildningsnämnden och skolorna, men inte till förskolenämnden, stadsdelsnämnderna och förskolorna. Därutöver anser förvaltningen att även andra facknämnder kunde tilldelats ansvar för kunskapsinsamling inom sina verksamhetsområden.

Bakgrund

Norra innerstadens stadsdelsnämnd har mottagit en remiss av Handlingsplan för arbete mot rasism, för yttrande till kommunstyrelsen senast den 13 februari 2025. Förvaltningen har ansökt om, och beviljats, anstånd till och med den 22 februari 2025. Övriga remissinstanser är stadens samtliga nämnder och bolag inklusive kommunstyrelsens råd för Agenda 2030 och råd för nationella minoriteter, samt därutöver ett flertal organisationer, riksförbund och föreningar med koppling till mänskliga rättigheter och antidiskriminering.

Ärendet

Stockholms stad ska vara en demokratisk och hållbar stad för alla barn och vuxna. Staden ska präglas av öppenhet, jämlikhet, jämställdhet och tillgänglighet samt ska vara fri från alla former av rasism. Stockholms stad har genom åren tagit flera initiativ till insatser med syfte att motverka rasism, det har dock aldrig tidigare antagits ett samlat styrdokument för stadens arbete mot rasism. Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna beslutades av kommunfullmäktige i december 2024. Till programmet ska sex handlingsplaner tas fram, en av dem är Handlingsplan mot rasism.

Handlingsplan mot rasism

Handlingsplan mot rasism syftar till att stärka och utveckla Stockholms stads arbete mot rasism. Målet med handlingsplanen är att Stockholms stads verksamheter ska vara fria från alla former av rasism. Handlingsplanen är kopplad till Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna och utgår från programmets identifierade fokusområden: Kunskap och information, Välfärd och service samt Delaktighet och inflytande.

Vad är rasism?

Rasism är uppfattningar om att människor på grund av föreställningar om ras, nationellt, kulturellt eller etniskt ursprung, religion, hudfärg eller annat liknande förhållande är väsensskilda från varandra och att de därmed kan eller bör behandlas på olika sätt. Strukturell rasism innebär att rasistiska handlingar inte nödvändigtvis behöver baseras på en individs övertygelse utan kan ske omedvetet och att rasism, i olika former, finns som en del av samhällets strukturer. Rasism existerar inom samhällets alla delar och påverkar människors livsvillkor varje dag. Ytterst kan detta resultera i att människor hindras från att få sina mänskliga rättigheter tillgodosedda. Det kan också öka riskerna för ohälsa och skapa bristande tillit till samhällets institutioner och stadens verksamheter. Rasism kan vara brottsligt och benämns då som hatbrott.

Barnombudsmannen har påvisat att barn är utsatta för rasism från tidig ålder och att det är ett utbrett problem. Att barn utsätts för rasism kan få stora konsekvenser och bland annat påverka resultaten i skolan negativt. Vanliga platser för barn att utsättas för rasism är bland annat i skolan, sociala medier och andra digitala plattformar samt på offentliga platser såsom i kollektivtrafiken.

Det finns olika former av rasism som drabbar olika grupper. Handlingsplanen tar upp alla former av rasism men med särskilt fokus på afrofobi, antisemitism, antiziganism, islamofobi och rasism mot samer. I handlingsplanen finns en beskrivning av de olika formerna av rasism.

Utvecklingsområden

Handlingsplanen riktar sig till samtliga nämnder och bolagsstyrelser och utgår från områden som staden har rådighet över; till exempel utbildning, arbetsmarknad, idrott, kultur, bostäder och socialtjänst. I handlingsplanen presenteras tre utvecklingsområden för staden att fokusera särskilt på:

- Öka kunskapen om rasism och diskriminering.
- Motverka att barn och unga utsätts för rasism.
- Stärka samverkan med civilsamhället i arbetet mot rasism.

Till varje utvecklingsområde pekas ett antal aktiviteter ut som syftar till att utveckla existerande processer utifrån ett antirasistiskt perspektiv samt påbörja nya arbetsätt för att förebygga och motverka rasism och främja inkludering.

Öka kunskapen om rasism och diskriminering

Kunskap om olika former av rasism, hur det tar sig uttryck och dess konsekvenser är en förutsättning för att aktivt motverka rasism. Det gäller både kunskapsinsamling och utformning av utbildningsinsatser riktade till stadens medarbetare.

Kunskapsinsamling avser bland annat att öka kunskapen om upplevelser av rasism, diskriminering och hatbrott i stadens verksamheter genom att mäta och följa upp dessa. Nya arbetsätt kan behöva utvecklas för att öka kunskap och förståelse för olika former av rasism i stadens verksamheter. Utbildningsinsatser riktade till stadens medarbetare ska genomföras i syfte att öka kunskapen om olika former av rasism samt möjliggöra att alla invånare bemöts jämlikt och att stadens verksamheter hålls fria från rasism.

Motverka att barn och unga utsätts för rasism

Detta utvecklingsområde syftar till att belysa barns utsatthet för rasism och åtgärder som motverkar det. Det är särskilt prioriterat att barn och unga känner sig trygga och inte utsätts för rasism vare sig i

stadens fysiska verksamheter eller digitala plattformar. Det beskrivs behövas ett systematiskt arbete där barn själva deltar, och att barn kan vara delaktiga i allt från kartläggning, planering av mål och åtgärder till implementering och utvärdering. Det finns även behov av att prata om rasism och att vuxna tidigt ingriper vid händelse av rasism utövat av barn eller vuxna. Diskriminerande strukturer och bemötande behöver synliggöras och motverkas. En skyddsfaktor för att förhindra att barn utsätts för rasism är trygga och tillitsfulla relationer till vuxna. Skolors och förskolors systematiska, förebyggande arbete utifrån skollagen och läroplanen är en nyckel för att stärka barns möjligheter att få sina rättigheter tillgodosedda i skolmiljöer. Skolors demokrati- och värdegrundsuppdrag behöver fortsatt prioriteras och stärkas.

Stärka samverkan med civilsamhället i arbetet mot rasism

Samverkan med civilsamhället beskrivs vara en förutsättning för att motverka rasism och diskriminering. Staden ska behålla och utveckla goda relationer och fortsätta samverka med civilsamhällets aktörer. Att utveckla antirasistiska insatser ska vara en del av arbetet när staden och civilsamhället tillsammans löser samhällsutmaningar. De befintliga rådsstrukturerna för Agenda 2030 och råd för nationella minoriteters rättigheter beskrivs vara viktiga plattformar i stadens arbete mot rasism.

Genomförande och uppföljning

Arbetet mot rasism ska vara en del av det systematiska arbetet för att säkerställa stockholmarnas tillgång till de mänskliga rättigheterna och bidra till att ojämlikheten minskar i enlighet med hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Nämnder och bolagsstyrelser ska i samband med verksamhetsplaneringen formulera egna mål och aktiviteter med utgångspunkt i handlingsplanen och stadens budget. Mål och aktiviteter ska leda till utveckling av det egna arbetet och bidra till att stärka och utveckla Stockholms stads arbete mot alla former av rasism och särskilt gällande afrofofi, antisemitism, antizigansim, islamofobi och rasism mot samer. I den mån det finns beprövade metoder ska insatserna vara evidensbaserade, men även nya arbetssätt och metoder kan behöva utvecklas.

I arbetet mot rasism förväntas nämnder och bolagsstyrelser samverka både inom staden och med civilsamhället, akademien, övrig offentlig sektor och näringslivet. Kommunstyrelsen leder och samordnar arbetet samt stöttar nämnder och bolagsstyrelser med kunskapsunderlag och andra kunskapshöjande insatser.

Modell för arbetet med mänskliga rättigheter

Stadsledningskontoret har tagit fram en modell i form av en trappa som beskriver olika steg i arbetet med att säkerställa de mänskliga rättigheterna. Denna går även att använda för arbetet mot rasism.

Modellen ska inte ses som statisk eller universell, utan som ett stöd för att identifiera olika steg och delar i arbetet mot rasism. Modellen kan vara till hjälp för att bedöma och följa upp en verksamhets arbete och förstå vad som är nästa steg i utvecklingsarbetet.

Trappan beskriver följande sex steg:

1. Kompetenshöjande insatser sker regelbundet och till nyanställda.
2. Styrdokument och rutiner inkluderar där så är relevant åtgärder mot olika former av rasism.
3. Metoder och arbetssätt för kartläggningar och analyser är anpassade för och används i verksamheten.
4. Delaktighet och inflytande tillgodoses i frågor som berör verksamhetens målgrupper direkt och indirekt.
5. Systematiskt arbete – insatser tas fram utifrån mål, identifierade utmaningar och analyser.
6. Sammanhållen uppföljning av arbetet genomförs utifrån mål, prioriteringar och utvecklingsområden.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av kvalitetsavdelningen i samråd med övriga avdelningar inom förvaltningen.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen ser positivt på att Stockholms stad nu, för första gången, tar ett samlat grepp om arbetet mot rasism. Förvaltningen ser särskilt positivt på att barnperspektivet lyfts fram tydligt i den föreslagna handlingsplanen genom att ett eget utvecklingsområde fokuserar på att belysa barns utsatthet för rasism och åtgärder som motverkar det.

Förvaltningen har ett antal synpunkter på den föreslagna handlingsplanen. Det beskrivs att handlingsplanen tar upp alla former av rasism med särskilt fokus på afrofobi, antisemitism, antiziganism, islamofobi och rasism mot samer. Förvaltningen anser att det saknas motivering till varför just dessa former av rasism får särskilt fokus till förmån för andra. När en sådan prioritering görs anser förvaltningen att det med tydlighet måste framgå varför.

Förvaltningen anser även att handlingsplanen hade kunnat ha en tydligare struktur och beskrivning av roller, ansvarsfördelning och vilket stöd som finns att tillgå i arbetet mot rasism. Ett gott exempel på en sådan struktur anser förvaltningen är *Stockholms stads riktlinjer i arbetet mot våldsbejakande extremism*, som bland annat har ett helt avsnitt om ”Stödstruktur för arbetet i staden”. I avsnittet framgår vilket ansvar som ligger hos kommunstyrelsen, de lokala samordnarna, stadsdelsnämnder, facknämnder samt vilka

stödrresurser som finns att tillgå i arbetet. En liknande struktur hade med fördel kunnat finnas även i handlingsplanen mot rasism, alternativt kopplat till stadens program för de mänskliga rättigheterna, för att förtydliga och underlätta arbetet inom staden.

Vidare anser förvaltningen att kopplingen mellan handlingsplanen och stadens personalpolicy hade kunnat göras tydligare. Förvaltningen ser dels en risk i att det blir otydligt vilket dokument som ska tillämpas när, dels att uppdelningen mellan handlingsplanen och personalpolicy medför en risk att staden agerar olika beroende på om det är, till exempel, en medarbetare respektive en invånare som blir utsatt för rasism eller diskriminering i verksamheten.

I handlingsplanen pekas utbildningsnämnden ut särskilt under utvecklingsområde *Motverka att barn och unga utsätts för rasism*, bland annat genom att de ”i samråd med kommunstyrelsen ska genomföra kunskapshöjande insatser för medarbetare i skolan avseende olika former av rasism mot barn och unga inklusive metoder och rutiner för att motverka rasism”. Inom utvecklingsområdet pekas till viss del andra nämnder ut som medansvariga för några av åtgärderna. Förvaltningen ställer sig dock frågande till varför åtgärder som till exempel genomförande av kunskapshöjande insatser för medarbetare, endast riktas till utbildningsnämnden och skolorna, men däremot inte till förskolenämnden, stadsdelsnämnderna och förskolorna. Eftersom utvecklingsområdet syftar till att motverka att barn och unga utsätts för rasism, anser förvaltningen att det vore lämpligt att även förskolorna inbegrips av kunskapshöjande insatser, metoder och rutiner för att motverka rasism.

Förvaltningen anser även att det under de andra utvecklingsområdena generellt saknas beskrivningar av vilket ansvar framförallt facknämnderna har för arbetet mot rasism. Förvaltningen ser att ett liknande ansvar som utbildningsnämnden tilldelas för kunskapsinsamling och kunskapshöjande insatser inom sitt verksamhetsområde, förutom hos förskolenämnden tillsammans med stadsdelsnämnderna som just har nämnts, även skulle kunna finnas hos exempelvis äldrenämnden och socialnämnden.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Jesper Ackinger
Stadsdelsdirektör
Norra innerstadens
stadsdelsförvaltning

Maria Härenstam
Avdelningschef
Norra innerstadens
stadsdelsförvaltning

Bilagor

1. Handlingsplan mot rasism.
2. Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Jesper Ackinger, Stadsdelsdirektör	2025-02-04
Maria Härenstam, Avdelningschef	2025-02-04